

15. NIHILISM (ld *nihil* “mitte miski”)

15.1. Sissejuhatuseks

- Nihilism on hindaja silmis olulise väärtuse mittetunnustamine kellegi poolt (tegudes ja/või mõtetes).
- Näiteks on nimetatud nihilistideks neid, kes on:
 - eitanud jumala olemasolu;
 - hinge surematust;
 - tahtevabadust;
 - mõistuse autoriteeti;
 - tunnetuse võimalikkust;
 - moraalinorme.
- Nimetus *nihilist* sai laiema kuulsuse tänu Turgenevi romaanile “Isad ja pojad”, kus peategelane Bazarov ei tunnustanud tollaseid väärtusi.

15.2. Üldiseloostus ja ajalooline taust (<http://et.wikipedia.org/wiki/Nihilism>)

Nihilism on filosoofiline positsioon või maailmavaade, mille järgi maailmal, aga eriti inimese elul ei ole tähendust, eesmärki, mõtet ega väärtust.

Terminit 'nihilism' kasutati esimesena Prantsusmaal 1787. Sõna 'nihilist' kasutati Prantsusmaal juba 1761, kuid mitte praeguses tähenduses, vaid ketserite kohta. Filosoofiasse tõi mõiste "nihilism" 1799 saksa filosoof Friedrich Heinrich Jacobi.

Eetikas ja moraalilis tähendab nihilism autoriteedi, moraali ja sotsiaalsete tavade eitamist või koguni nende vastu võitlemist. Nihilistide meelest peaks moraal põhinema mitte kultuurilistele, vaid individuaalsetele alusele.

Filosoofias käsitles nihilismi esmakordselt põhjalikult Friedrich Nietzsche, kes kuulutas välja "väärtuste", s.o. kultuuri, moraali ja õiguse ümberhindamise. Nietzsche pidas kristlikke väärtusi nihilistlikeks ja nimetas kristlust nihilistlikuks religiooniks, sest selle meelest on maapealne elu mõttetu, olles vaid ettevalmistus surmajärgseks eluks.

Oswald Spengler pidas nihilismi langusühiskonna maailmavaateks. Martin Heideggeri eksistentsialismis oli nihilismi olemuseks metafüüsika; Albert Camus'l iseloomustas nihilism

absurdset eksistentsi. 19. sajandi lõpu ja 20. sajandi alguse filosoofias väljendas nihilism kodanliku ühiskonna kriisi, selle võõrandunud teadvust.

19. sajandi II poolel tekkis Venemaal hulgaliselt revolutsioonilisi ja anarhistlikke liikumisi, mis eitasid aadlikultuuri, isevalitsuslikku korda, religiooni negatiivset külge (Lev Tolstoi) ja valitsevat moraali. Seetõttu tundus Venemaa valitsevatele ühiskonnakihtidele, et sellised liikumised eitavad üldse igasuguseid väärtusi ning neid hakati kutsuma nihilistlikeks. Nagu eespool mainitud, levis see nimi laialdaselt tänu Ivan Turgenevi romaanile "Isad ja pojad" (1862).

Nüüdisajal on nihilism omane mitmele protestiliikumisele, näiteks pungile.

Kasutatud infoallikad:

Meos, Indrek. *Filosoofia sõnaraamat*. Tallinn, Koolibri 2002

<http://et.wikipedia.org/wiki/Nihilism>